

Riksdagens protokoll 1996/97:56

Onsdagen den 29 januari

Protokoll
1996/97:56

Kl. 9.00 – 10.27

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 23 januari.

2 § Svar på interpellation 1996/97:53 om Afghanistan

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat utrikesministern hur regeringen avser agera inom FN och EU vad avser Afghanistan, om katastrofhjälp och om afghanska flyktingar. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Tragedin i Afghanistan, ett av världens absolut fattigaste länder, fortsätter ännu flera år efter den sovjetiska utmarschen. Utdragna interna stridigheter har som bekant medfört ett oerhört lidande för stora delar av civilbefolkningen. Talibanrörelsens utbredning i landet, dess snabba och överraskande erövring av Jalalabad och Kabul har betytt ytterligare umbäranden inte minst för kvinnor och flickor vars minskade möjligheter att aktivt delta i det afghanska samhället drabbar detta i sin helhet.

Händelseutvecklingen har också framkallat stor oro bland Afghanistans grannar. Den interna konflikten med sina många parter skapar regional instabilitet. Det går inte heller att ta miste på grannländernas vilja att påverka skeendet i Afghanistan på ett sätt som främjar de egna intressena.

Utrikesministern uttryckte strax efter talibanernas erövring av Kabul oro över den intolerans och repression man visat prov på och pekade på den särbehandling den kvinnliga befolkningen utsattes för.

Inom ramen för FN sker för närvarande följande: FN:s avdelning för humanitära frågor (DHA) organiserade i denna månad ett möte i Ashgabat i Turkmenistan. Syftet med mötet var att diskutera strategier för fortsatt bistånd till Afghanistan. I mötet deltog representanter för givarländerna, däribland Sverige, internationella organisationer, Internationella röda korset och afghaner engagerade i återuppbyggnaden av landet. Från svensk sida välkomnade vi denna möjlighet att inom givarsamfundet verka för största möjliga samsyn kring biståndet. Det är viktigt att effektiva insatser kan göras för att lindra den utsatta befolkningens lidanden, samtidigt som det tydliggörs för lokala och centrala beslutsfattare i Af-

Prot. 1996/97:56
29 januari

ghanistan vilka principer som måste gälla för ett fortsatt humanitärt och återuppbyggnadsinriktat bistånd.

Sverige stöder FN:s särskilda mission för Afghanistan med Norbert Holl i spetsen i dess intensiva ansträngningar att föra de stridande fraktionerna till förhandlingsbordet och nå en fredlig och varaktig lösning på konflikten.

I höstas tog EU i ett särskilt anförande i FN:s säkerhetsråds öppna debatt upp situationen i Afghanistan. Ett särskilt uttalande av EU i samma ämne gjordes också. EU har manat parterna i konflikten att upphöra med fientligheterna och förhandla. Man har understrukt nödvändigheten av att mänskliga rättigheter respekteras, varvid särskilt kvinnors och flickors situation i samhället uppmärksammas. Oro uttrycktes med anledning av begränsningar i deras tillgång till undervisning och arbete. Man har också i andra sammanhang framfört stark kritik. FN:s generalförsamling antog också en resolution som bl.a. lyfte fram den hårda kritik MR-kommissionens särskilde rapportör framfört avseende situationen i Afghanistan.

Svenskt humanitärt bistånd till Afghanistan har utgått sedan 1982. Under budgetåren 1982/83–1995/96 har ca 840 miljoner kronor utbetalats för insatser i Afghanistan eller för afghanska flyktingar i Pakistan och Iran. Av detta har hälften gått genom Svenska Afghanistankommittén och resten genom olika FN-organ. Svenska Afghanistankommitténs insatser har rört utbildning, hälso- och sjukvård samt jordbruksutveckling. En viktig del av dessa insatser har varit särskilda åtgärder för kvinnor.

Biståndet till Afghanistan har sedan budgetåret 1992/93 legat runt 100 miljoner kronor per år. Det svenska biståndet lär utgöra mellan 6 och 8 % av det totala bistandsflödet till landet.

Eva Zetterberg har frågat vad den svenska regeringen avser att göra för att undvika att afghaner i Sverige utvisas till Pakistan.

Jag vill i detta sammanhang först säga att jag som statsråd, vilket Eva Zetterberg säkert känner till, av författningsenliga skäl är förhindrad att kommentera de enskilda ärenden som hon framför i sin fråga.

Enligt gällande lagstiftning avgörs en asylansökan individuellt och utifrån det skyddsbehov som kan föreligga i det enskilda fallet. Såväl den svenska regeringen som de myndigheter som har att handlägga asylärenden är väl medvetna om situationen i Afghanistan och i regionen. Detta är naturligtvis en förutsättning för beslut i asylfrågor. Det var brist på god information om läget som gjorde att Invandrarverket under 1995 avvaktade med beslut vad gällde Afghanistan. När behövlig information införskaffats beslutade Invandrarverket den 14 februari 1996 att beslutsfattande i afghanska ärenden skulle återupptas.

Invandrarverket har inte fattat något beslut om att utvisa människor till Afghanistan. Däremot har beslut fattats om att återsända personer till Pakistan. Enligt FN:s flyktingkommissarie, UNHCR, är Pakistan ett säkert första asylland, trots att Pakistan inte anslutit sig till flyktingkonventionen. Denna bedömning blev bekräftad i samband med besök som Utlänningsnämnden gjorde på platsen i september 1996. Det var också en fråga som diskuterades på mötet i Turkmenistan.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt finner jag det för dagen inte påkallat att vidta några åtgärder.

Prot. 1996/97:56
29 januari

*svar på
interpellationer*

Anf. 2 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Pierre Schori för svaret på interpellationen och konstatera att vi är överens om verklighetsbeskrivningen. Det är en bra början när man skall diskutera åtgärder.

Situationen i Afghanistan är synnerligen allvarlig. Vi har alla klart för oss att Afghanistan är ett av världens fattigaste länder. Förhoppningarna om att Afghanistan efter den ryska ockupationen skulle kunna utvecklas i fredlig riktning och att man skulle kunna bygga upp sitt land har helt kommit på skam, speciellt efter talibanernas återtagande av Kabul. Man kan se att speciellt kvinnorna har råkat illa ut. De utsätts för systematiskt förtryck och har fråntagits sina rättigheter. Därför är det av sådan enorm betydelse att världssamfundet, inklusive Sverige, agerar, både inom de internationella forumen och inom ramen för bilaterala kontakter.

En sak som jag inte tog upp i interpellationen, men som är oerhört allvarlig, är att trots att det internationella samfundet i form av FN, EU och andra organisationer agerar på ett positivt sätt för att försöka stoppa den diskriminering som pågår i Afghanistan är ett flertal stormakter inblandade i en avancerad vapenförsäljning av stora mått. Jag vill citera vad Erik Solheim, partiledare i Norge, skrev i Arbeiderbladet nu i januari:

”– Vær så snill! Få utlandet til å stanse våpenstrømmen til krigsherr-rene! Afghanistan forblør! Folk tok oss i armen på gata i Kabul og stotret på hjelpeløst engelsk fram sine bønner: – Vi støtter ingen av partene, vi ber bare om fred. Hvis stormaktene slutter å forsyne de ulike partene med våpen, vil krigen tørke inn.”

Det var ett citat ur den artikel han skrev efter en resa i Afghanistan nu i januari. Vi kan se hur USA, Pakistan, Irak, Iran m.fl. länder på ett mycket aktivt sätt understöder konflikten. Där vill jag ställa ytterligare en fråga till Pierre Schori: Vad gör Sverige för att påverka dessa stormakter att inte underblåsa brasan så att den brinner ännu kraftigare än den redan gör? Utan nya vapen blir det åtminstone svårare att förtrycka den egna befolkningen.

När det gäller det bistånd som Sverige har givit, och som Pierre Schori redogör för, är jag väldigt nöjd med den andel som har gått till Afghanistan. Jag har ett intryck av att detta bistånd har gjort väldigt stor nytta. Speciellt Svenska Afghankommittén har där spelat en viktig roll. Också det sätt på vilket biståndet har bedrivits har gjort nytta, då man har inriktat sig på sjukvård, hälsovård och framför allt utbildning. Jag tror att det kanske är det effektivaste sättet att nå kvinnorna i Afghanistan, för att därigenom i någon mån begränsa den diskriminering som pågår genom att se till att just kvinnorna och flickorna får tillgång till utbildning. Jag tror alltså att det är en helt riktig väg.

Däremot vill jag upprepa frågan om flyktingar. Jag har ingen som helst tanke på att Pierre Schori skall kommentera enskilda fall, men jag ville nämna dem som exempel. Jag är överraskad över den tilltro som Pierre Schori har till Pakistan som ett tillförlitligt asylland. Pakistan är ett land där man förtrycker sin egen befolkning, där de egna minoriteterna inte kan leva i fred och utan oro för repressalier, där hundratals människor varje år mördas av politiska skäl etc. Hur kan då flyktingar från Afghanistan riskfritt utvisas till Pakistan? Jag är väldigt förundrad över detta.

Jag skulle vilja fråga Pierre Schori om den nämnda rapporten från Utlänningsnämnden: Vilka var det som gjorde den resan, och håller verkligen den bedömningen fortfarande?

Prot. 1996/97:56
29 januari

*svar på
interpellationer*

Anf. 3 CARINA HÄGG (s):

Herr talman och statsrådet Pierre Schori! Många av oss har under årens lopp undrande ställt oss frågan: Vad beror det på att stormakterna så gärna engagerar sig i äventyr som resten av världen ogillar – jag tänker på exempel som Vietnam och Afghanistan – medan samma stormakter är så ovilliga att engagera sig i åtaganden som resten av världen vill att de skall ta del i? Det kan vara olika FN-operationer eller projekt i Centralafrika, och det gäller också i högsta grad det land som är föremål för den här viktiga interpellationen, Afghanistan. Dessa och andra utländska äventyr har varit och förblir politiska återvändsgränder och äventyr.

Trots att det finns många övertygande argument – hur många som helst – för positivt internationellt samarbete och internationell samverkan väljer t.ex. USA att bedriva ett spel, denna gång med afghanernas liv och vardag som insats. Och kvinnorna drabbas värst. Vi ser ett kvinnoförtryck av apartheidformat. Ja, vilka ord finns som räcker till för att beskriva det förtryck som sker av kvinnorna? Jag har ställt en skriftlig fråga, som inte är besvarad än, till utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, så jag kanske skall spara den debatten.

Men jag vill tydligt understryka att det som nu sker med grannstaters och inte minst USA:s stöd måste synliggöras. Dessa länder har hittills haft alldeles för lätt att gömma sina avsikter och ränker bakom talibanernas framfart.

Sommaren 1994: En pakistansk handelskonvoj är på väg mot Herat och Turkmenistan. Den stoppas av banditer utanför Kandahar. Konvojens ägare, inflytelserika affärsmän, vädjar till den pakistanska regeringen om hjälp. Ett öppet pakistanskt ingripande är omöjligt. Afghanska studenter vid Madras organiseras av det fundamentalistiska partiet Jama'at ul Ulema Islami i Pakistan och uppmuntras att agera, och snart beger sig en styrka av ca 2 000 religiösa studenter – talibaner – från koranskolor till Kandaharprovinsen och fritar den stoppade konvojen. Sedan fortsätter deras sponsrade marsch fram genom landet.

Dessa framryckningar rapporterades länge till oss i notisform, för att senare, i september 1995, sända chockvågor över världen vid intåget i Kabul.

Rapporterna duggar tätt om kvinnoförtryck och religiös fanatism, brott mot grundläggande mänskliga rättigheter och medeltida rättskipning. En orolig afghan uttryckte det: ”De, talibanerna, tänker binda fast oss vid svansen på åsnan och släpa landet 700 år bakåt i tiden”.

Få av talibanerna och dess anhängare är bekanta med FN och dess deklarationer. Ännu färre förstår vilka regler bidragsgivarna har att följa och de humanitära principer som är grunden för bidragsgivarnas engagemang. Men sällan har behovet av stöd till Afghanistan varit så stort som just nu, och i vilken mån hjälporganisationerna kan fortsätta sitt arbete skiftar. I många småstäder har hjälparbetarna lirkat fram attitydförändringar så att t.ex. utbildning av flickor kan fortsätta. I Kabul däremot har många tvingats sluta.

Milisen, kärnan i talibanrörelsen – i huvudsak pashtuner – har uppfostrats i ultrakonservativa koranskolor i västra Pakistan, isolerade från omvärlden. De har insupit värderingar som inte är representativa för afghanerna i stort. Vilken roll kan dessa, av mullorna uppeldade religiösa robotar, få på sikt?

Det är viktigt att se tillbaka i tiden för att vi skall förstå vad som händer nu. Vi får då inte bara fokusera denna fråga på just talibanerna. Vi måste vidga den så att vi ser vad det är för krafter som gömmer sig bakom talibanerna och så att vi ser USA:s roll. Jag tycker att det skulle vara pinsamt för USA:s nya kvinnliga utrikesminister, Madeleine Albright, om hon skulle gå till historien som den utrikesminister som har gått hand i hand med talibanerna.

Anf. 4 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! När jag har hört de två föregående talarna här är nästan det mest chockerande att det har gått tre månader sedan jag i säkerhetsrådet hörde vice utrikesminister Ghafoorzai tala och beskriva situationen i Afghanistan. Den har tydligen inte ändrats ett enda dugg. Han talade bl.a. om hur regeringen hade fått fly. Afghanistan hade varit utan regering i tio dagar när han ändå fick lov att tala i säkerhetsrådet.

I debatten i säkerhetsrådet deltog 30 länder. De två länder som så att säga stod mot varandra i debatten var Ryssland, som stödde Afghanistan, och Pakistan, och vi vet ju alla att Pakistan indirekt har stöttat talibanerna.

Jag har två frågor som jag skulle vilja ställa. När Kabul invaderades hade den vice expresidenten tagit skydd i FN-missionen i Kabul. Han släpades ut av styrkorna och avrättades. Nu står det särskilt i svaret att Sverige stöder FN:s särskilda mission som har fungerat hela tiden. Jag undrar: Fungerar den fortfarande i Kabul, och är den ett så pass säkert ställe att man kan utgå från att de fredsanssträngningar som görs där verkligen fungerar?

Min andra fråga gäller biståndet till Afghanistan. Talibanerna har ju tagit en stor del – mer än två tredjedelar – av Afghanistan, och jag undrar: Hur kommer biståndet över huvud taget fram till de ockuperade delarna? Det kan ju inte vara särskilt lätt att få fram det.

Jag vill också nämna en sak som gjorde ett fruktansvärt intryck på mig när Ghafoorzai talade i säkerhetsrådet. Han talade väldigt lidelsefritt, vilket i sig gjorde ett oerhört starkt intryck, men han berättade också hur man röjde upp i minfalten i Afghanistan. När man skulle röja minfalten för att armén skulle kunna tåga norrut från Kabul samlade man ihop tusen civilpersoner och drev dem framför armén. Det var ett effektivt sätt att få en bred och lämplig gång genom minfalten.

Det är alltså dessa två frågor, som jag inte tycker att jag har fått svar på, som jag gärna skulle vilja få svar på.

Anf. 5 INGER KOCH (m):

Herr talman! Eva Zetterberg har i sin interpellation, och biståndsmministern har i sitt svar, speglat den verklighet som många afghaner lever i i dag. De många brotten mot mänskliga rättigheter, diskrimineringen och förtrycket av kvinnorna kan vi naturligtvis inte stå likgiltiga för. Detta

måste vi alltid reagera mot – starkt. Det har Sverige gjort i vissa sammanhang, men vi måste upprepa det. Vi får aldrig ge upp.

Jag skulle vilja skildra en annan verklighet, för en sådan finns, även i Afghanistan. Denna verklighet skapar inga stora rubriker, men den finns där trots allt.

Detta handlar om ett ställe som heter Ghazni, som ligger i en av provinserna i Afghanistan.

När talibanerna övertog kontrollen av den här provinsen plus sex provinser däromkring, så tidigt som i slutet av 1994 och början av 1995, stängdes alla skolor, både pojk- och flickskolor. Så småningom återgick dock livet till det normala. Detta är ren landsbygd. I dagens läge har alla skolor öppnat igen, även flickskolorna.

Dessa skolor drivs för närvarande enbart av utländska organisationer, t.ex. enskilda organisationer som Svenska Afghanistankommittén. Detta visar att i ett land som saknar en fungerande centralmakt spelar de enskilda organisationerna en väldigt stor och viktig roll, dels genom sitt stöd till skolor och hälsoprogram, dels också som en stabiliserande faktor.

Med de pengar som Sverige har givit och med de pengar som även EU har bidragit med har alltså Svenska Afghanistankommittén, i ett land som egentligen är i rent kaos, drivit mer än 600 skolor på landsbygden. 150 000 elever har under 1996 fått sin utbildning på det här sättet, och av dem är 15 % flickor. Det är inte ett särskilt högt procenttal, men trots allt är detta en stor framgång, i ett land där flickor inte alls har fått tillgång till utbildning på samma sätt som pojkar.

Jag vill med detta exempel betona vikten av att Sverige fortsätter det här stödet, att Sverige också i internationella organisationer trycker på, därför att det går att hjälpa det afghanska folket även i dagens läge. Jag hoppas att biståndsministern är beredd att medverka till detta även när det gäller svenska biståndsmedel.

Anf. 6 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Det gläder mig, mitt i eländet, att riksdagen uppmärksammar det glömda kriget i Afghanistan. Det verkar som om kriget försvinner från mediernas intresse när supermakterna är borta.

Det här är ett fruktansvärt krig, och det är ett arv som lämnades från tidigare konflikter, som drabbar framför allt kvinnor och barn. Man måste fortsätta att engagera sig här, stödja offren och verka diplomatiskt.

Därför kan jag säga till Inger Koch att de enorma insatser som har gjorts från svenska frivilligorganisationer och enskilda människor har varit banbrytande och unika. Vad det anbelangar kommer vi i regeringen att fortsätta att arbeta med dem och ge fortsatt stöd.

Så sent som i går diskuterade säkerhetsrådet frågan om Afghanistan. Sekretariatet hade en briefing om situationen, och det var en följd av den diskussion som Bodil Francke Olsson nämnde. Sverige deltog också där och framförde synpunkter i samma anda som jag har framfört här.

Omvärlden har naturligtvis ett mycket stort ansvar, särskilt de som levererade vapen och fortsätter att leverera vapen till området, för det fortsatta lidandet, som Eva Zetterberg tog upp. Vi kommer ihåg det aktiva stöd som gavs från den ena supermakten mot den andra supermakten i

Prot. 1996/97:56
29 januari

svar på
interpellationer

Afghanistan, där Afghanistan blev ett slagfält mellan USA och Sovjetunionen.

Vi fördömde från början Sovjetunionens invasion och bekämpade den på alla sätt vi kunde, politiskt och diplomatiskt, samtidigt som det gick ett stort humanitärt bistånd till området. USA å sin sida stödde frihetskämparna. Problemet är att dessa frihetskämpar i mångt och mycket är dagens terrorister. Vi kan t.ex. se att det har gått ett band från Mujahedin i Afghanistan till Algeriet i dag.

Det är ett nästan oöverskådligt lidande som pågår, och omvärldens ansvar finns fortfarande kvar.

Sverige stöder naturligtvis ett vapenembargo för Afghanistan, och vi vill inte heller att grannländerna skall blanda sig i situationen internt i Afghanistan utan att de i stället skall jobba med FN och den speciella missionen. Den är inte fast – det vill jag gärna säga till Bodil Francke Ohlsson – utan den är rörlig. Den finns i Kabul, och den har dragit erfarenheter av den hemska incident som ägde rum när man inte kunde erbjuda skydd. Men den fungerar i fortsättningen.

EU har också tagit beslut om vapenembargo och uppmanat grannländerna att inte blanda sig i situationen. Det är alltså också Sveriges linje.

När det gäller biståndets fortsättning kan man inte ge ett entydigt svar på frågan hur våra projekt hanteras i de områden som talibanerna har lagt under sig. Men man kan exempelvis konstatera att antalet flickor i Svenska Afghanistankommitténs skolor har sjunkit från 20 till 13 %. Man räknar med att det är en konsekvens av talibanernas inflytande. Samtidigt kan handikappprojekten fortsätta, och nu ökar vi insatserna för minröjning, dock på mekanisk väg, inte på mänsklig väg.

Mötet i Turkmenistan gick ut på att lägga fast en treårig strategi för det fortsatta biståndet. Det är det vi verkar i. Vi kommer alltså att vara en stor aktör framöver också.

Anf. 7 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Det är glädjande att vi är överens om biståndets betydelse och att regeringen inte har några som helst planer på att minska det utan tvärtom, om jag förstår Pierre Schori rätt, gärna ökar på det, särskilt när vi ser att de kanaler som finns fungerar bra.

Jag säger det även om jag också är medveten om att andelen flickor har sjunkit från en relativt låg andel. Men som jag ser det finns det inga andra vägar. Det är ändå genom utbildningen som vi kan nå flickor – de finns åtminstone där. Det är 13 %, och vi måste göra allt som går för att öka den andelen.

Vad gäller frågan om stormakternas inblandning, som flera av oss har varit inne på, är det självfallet bra att Sverige verkar för ett vapenembargo både inom EU och inom världssamfundet.

Samtidigt fick jag inget svar av Pierre Schori på frågan vad Sverige gör bilateralt för att påverka USA, som inte bara har velat erkänna talibanernas regim i Afghanistan i dag utan också aktivt förser dem med vapen. Vad gör Sverige i förhållande till USA i bilaterala samtal? Vad gör Sverige i förhållande till Pakistan när vi träffar makthavare därifrån för att försöka få ett stopp på vapenförsäljningen till Afghanistan? Jag tror att det är en oerhört central fråga. Det räcker inte med att vi antar resolutioner och försöker verka för detta. Vi har ju inte uppnått ett vapenembargo.

Jag vill också återigen ta upp frågan om flyktingarnas situation. Jag fick inget svar av Pierre Schori, och jag förstår att tiden kanske inte räckte till i den första omgången. Men jag hävdar att det är av väldigt stor betydelse att se vart det är säkert att utvisa flyktingar från Afghanistan som finns i Sverige. Jag menar att de, med tanke på situationen i deras hemland, självfallet borde ha rätt till asyl, om det inte finns någonting i de individuella fallen som pekar på något helt annat. Det har jag ingen uppfattning om. Det går inte att utvisa någon till Afghanistan.

Pakistan kan inte heller betraktas som lämpligt. Jag vill därför gärna veta mera om vilka från Utlänningsnämnden som har gjort denna resa. Jag vet att några ledamöter gjorde en resa i september 1996. Situationen har inte blivit bättre, utan den har snarare försämrats. Är de försäkringar som Pierre Schori kan ha fått verkligen giltiga i dag?

Anf. 8 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Pierre Schori sade att de afghanska frihetshjältarna hade blivit grunden för internationell terrorism. Det är någonting som vi har kunnat följa och se belägg för i aktioner från olika delar av världen. Det är någonting som inte heller biståndsgivarna kan frita sig från ett ansvar för.

Vi vet att när islamisterna flydde till Pakistan 1975 skapade de en fungerande partiorganisation i flyktinglägren. De utnyttjade snabbt den stora flyktingvägen i samband med invasionen till att organisera de inkomna flyktingarna. Dessutom skapade partierna kanaler till de internationella biståndsorganen. Härigenom kunde de, på samma sätt som vi har kunnat se i Centralafrika, rekrytera nya soldater genom att hålla kontroll över flyktingarna i flyktinglägren. De kunde binda flyktingar till sig genom att de var tvungna att tillhöra en partiorganisation för att få tillgång till utländsk hjälp. På det sättet marginaliserade man också de traditionella ledarna. Man byggde på det som afghanerna har gemensamt – det enda som de har gemensamt, nämligen religionen islam. Islam har av tradition utnyttjats i Afghanistan. När det blir en kupp och en ny regim brukar man tala om att man skall värna om kvinnan samtidigt som man just då förtrycker kvinnan värre än någonsin, men det brukar mattas av. Men här är det styrkt utifrån på ett annat sätt, och biståndsorganisationerna internationellt har inte uppmärksammat vilken makt de här fundamentalistiska islamisterna har kunnat bygga upp genom biståndsorganisationerna. Detta tycker jag är en stor fara, om vi inte lär oss av misstagen och ser upp med detta.

Anf. 9 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om ett vapenembargo, som jag tycker att det verkar som om FN numera förespråkar.

I den debatt som jag talade om kom också förslaget om vapenembargo upp. Den afghanske vice utrikesministern protesterade mycket häftigt mot det och menade att det enbart skulle gynna talibanerna, eftersom talibanerna redan hade tagit en så stor del av Afghanistan och gränsen är mycket lång, går genom oerhört besvärlig terräng och är mycket svårbevakad. Det är då fritt fram för just den sidan att föra över vapen till Afghanistan.

Det andra jag vill påpeka gäller det faktum att USA stödde frihetskampen. Våldigt många av de muslimer som bor i USA stödde också frihetskampen, men det dröjde inte många veckor förrän man från muslimskt håll protesterade oerhört starkt mot talibanerna. I ett mycket uppmärksammat utspel sade chefen för islams center i södra Kalifornien: Det är numera tydligen inte bara västvärldens journalister som vi behöver undervisa om vad islam egentligen är, utan det är även islam själv, dvs. talibanerna. Med en rad citat visade han sedan att koranen har en helt annan inställning till kvinnan och anförde flera exempel på jämställdhet mellan man och kvinna.

Vad jag är mest intresserad av att höra är om vapenembargot verkligen är vad Afghanistan vill.

Anf. 10 INGER KOCH (m):

Herr talman! Tack, biståndsministern, för löftet att Sverige även fortsättningsvis skall bidra till att lindra nöden i Afghanistan, i avvaktan på en politisk lösning. Situationen i Afghanistan är svår och komplicerad och har så varit i många år. Men detta måste ju ändå få sin lösning, och här spelar stormakterna en viktig roll. Sverige har nu genom sitt medlemskap i FN:s säkerhetsråd möjlighet att spela en roll.

Biståndsministern tog också upp att andelen flickor i skolorna har minskat. Det är riktigt – det har den gjort. På vissa ställen på landsbygden har man kunnat öka den, men i Kabul är fortfarande alla flickskolor stängda. Detta kan vi för närvarande inte göra någonting åt. Vi får hoppas att man ändå i slutändan kan göra någonting åt det, men i dagens läge är det hopplöst.

Minproblemet tog Pierre Schori upp litet i skymundan. Afghanistan är faktiskt ett av världens mest minerade länder. Det är fortfarande ett stort problem, för befolkningen naturligtvis men också för de flyktingar som har tänkt återvända. Det sätter stor press på omgivande länder, framför allt Pakistan, där flyktingarna fortfarande finns kvar och där internflyktingar från hela Afghanistan nu igen står vid gränsen för att försöka komma in i Pakistan.

Att Sverige här kan spela en stor och viktig roll tror jag alla är överens om. Jag hoppas att Sverige är berett att ta på sig den viktiga rollen. Vi måste öka stödet till minröjningen i Afghanistan.

Anf. 11 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Det är inte lätt att svara på alla frågor när man har begränsad tid.

Det finns nu en FN-appell för 1997 när det gäller Afghanistan. Där kommer Sverige att delta generöst. Det inkluderar också minröjning. Även i SIDA:s bilaterala program ingår minröjning som en väsentlig del. Det är alltså inte alls undanskymt.

Jag vill gärna peka på ett problem när det gäller biståndet i skuggan av talibanernas framfart. Här stoppar man nu stödet till flickskolor. Skall vi då fortsätta och ge stöd till enbart pojkskolor? Det är den fråga som uppstår. Vi menar att vi inte skall det. Det är väldigt svårt för oss att inte upprätthålla våra principer. Samtidigt anser många enskilda afghanska organisationer att man skall fortsätta, att det är bättre att utbilda pojkar än

att inte utbilda pojkar. Men det är ett delikat dilemma man har att ta ställning till. Grundinställningen från vår sida är att vi då inte skall gå in i pojkskolorna heller. Vi driver hellre på när det gäller flickskolorna. Men det får vi fortsätta och diskutera.

Vapenembargot menar jag att vi skall upprätthålla. Med all respekt för den afghanske vice utrikesministern vill jag säga att hans uttalande också var en partsinlaga. Vapenembargot är viktigt att upprätthålla – för svensk del och för EU:s del. Vi skall naturligtvis framöver i samtalen påtala USA:s fortsatta leveranser när vi kan dokumentera dem. Där finns ju en viss parallell med Bosnien när det gäller frågan om ett vapenembargo är lämpligt eller inte. För vår del intar vi den ståndpunkten. Vi tog också upp frågan om Pakistans roll under samtal med Benazir Bhutto i fjol när hon var här.

När det så gäller flyktingproblematiken vill jag säga att Utlänningsnämnden gjorde sin resa till området som myndighet – det var alltså inte ett enskilt besök utan det var en myndighet med myndighetsansvar som gjorde besöket och gjorde sin bedömning.

Det är inte så att vi litar på Pakistans regering i dessa frågor, utan vad vi litar på är FN:s flyktingkommissarie, som har det yttersta, moraliska och praktiska ansvaret för flyktingarna. Det finns 1 miljon afghanska flyktingar i Pakistan, och det finns ett väl utvecklat nätverk för att ta hand om dem. Vi stöder den verksamheten, och vi har förtroende för den bedömning som görs där. Till detta kommer Utlänningsnämndens besök – vår egen ambassad inte att förglömma. Vår ambassad har i uppdrag, särskilt nu när migrationspolitiken är integrerad i Utrikesdepartementet, att noggrant följa även den här typen av frågor och kommer att göra det. Den har ett särskilt uppdrag att se till flyktingarnas situation, och skulle det uppstå någon förändring slår givetvis också den larm.

När det gäller beslut som skall fattas om asylsökande från Afghanistan i Sverige säger vi inte att människor kan återförvisas till Afghanistan, och därför sker inte så. Det är ingen som återförvisas till Afghanistan. Det rör sig i så fall i enskilda fall om Pakistan. Det är ju inte så många som är aktuella, och varje enskilt fall prövas för sig. Men den här frågan kommer vi att fortsätta att studera noga. De riktlinjer som har redovisats här gäller, och de följer internationella normer och internationell praxis.

Anf. 12 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Vi vet att det finns omkring 1 miljon flyktingar från Afghanistan i Pakistan. Självklart skall svenskt bistånd utgå via UNHCR och andra organisationer för att ge dem en nödvändig fristad där. Men vad jag talar om är huvudsakligen att utvisa afghaner i Sverige till Pakistan, vilket jag finner mycket olämpligt. Jag är glad om jag uppfattade beskedet från Pierre Schori rätt, nämligen att så inte är möjligt eller tänkbart framöver.

Jag tror att vi alla är överens om betydelsen av insatser från frivilliga organisationer som Svenska Afghanistankommittén m.fl. Vi talar mycket om utbildning. Jag delar Pierre Schoris uppfattning att det vore väldigt märkligt om man bara skulle stödja utbildning av pojkar. Det skulle göra ett mycket konstigt intryck. Men jag tror att det fortfarande finns möjlighet att bedriva utbildning även för flickor. Där så är möjligt måste det göras.

Prot. 1996/97:56
29 januari

*svar på
interpellationer*

Minröjningen är självklar. Afghanistan är oerhört drabbat av minorna. Men hur mycket bistånd vi än ger så är det politiska lösningar som behövs. Det är viktigt, och det har vi också varit inne på. Vi kommer aldrig ifrån att det är sådana initiativ som måste till. Där spelar vapenembargot i mina ögon en oerhört viktig roll.

Jag uppskattar att Pierre Schori välkomnar diskussion i riksdagen om situationen och det glömda kriget i Afghanistan. Min motfråga är: Vad gör regeringen för att föra ut de här frågorna? Vilka seminarier eller konferenser anordnar ni i Sverige, vilken utbildningsinsats gör ni för att de här frågorna skall komma ut på annat sätt än i form av alarmerande bilder som glimtar förbi på TV-skärmen och snabbt är glömda? På den punkten menar jag att regeringen inte har varit särskilt aktiv och skulle kunna agera på ett helt annat sätt.

Anf. 13 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag är glad över att jag deltar i denna debatt och visar att förtrycket av kvinnor i Afghanistan inte bara är en kvinnlig sak.

Regeringen gör och har som bekant gjort en hel del, oavsett vilken regering vi har haft i Sverige, sedan Afghanistankriget bröt ut. 68 % av allt stöd som går in i Afghanistan kommer från Sverige. Det är inte litet. Det är mycket. Dessutom deltog vi, som jag sade, så sent som i går i diskussionen i FN. Vi medverkar till EU:s klara ställningstagande om vapenembargo. Vi tog också upp situationen i samtal med Pakistans ledare när hon var här.

Afghanistan måste vara högt uppe på dagordningen när vi diskuterar internationella problem. Det har ni medverkat till här i dag. Det är det glömda kriget i mycket, men lidandet är så oerhört stort. Vi skall fortsätta. Vi är uppmuntrade av diskussionen i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1996/97:70 om flyktingpolitiken

Anf. 14 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Marianne Andersson har ställt tre frågor till mig. Avser regeringen att lägga ett lagförslag om preskriptionstid för återkallelse av uppehållstillstånd för den som lämnat oriktiga uppgifter om sin identitet? Avser regeringen att fatta generellt beslut om återkallelse av utvisningsbeslut som fattats på grund av sådana oriktiga uppgifter? Slutligen: Avser regeringen att lägga förslag om att förtydliga lagstiftningen om anknytningsärenden så att personer som har rätt till uppehållstillstånd inte behöver lämna landet för att göra sin ansökan?

Låt mig börja med att påminna om att Sverige har som princip att ge nya invandrare permanent uppehållstillstånd, vilket inte är det normala i andra länder. På så sätt har vi fått 81 000 från Bosnien. Vårt syfte med detta är att invandrarna från första början skall känna trygghet vad gäller rätten att stanna i Sverige.

Sverige gör mycket stora insatser för skyddsbehövande, både utomlands och här hemma. Hundratusentals människor har under senare år

antingen själva fått skydd i Sverige eller tillstånd att förena sig med familjemedlemmar som tidigare fått sådant skydd här. Vi kommer att fortsätta våra åtaganden för internationella solidaritet och mänskliga rättigheter.

Men vi måste också kunna säga nej till dem som varken behöver skydd eller har nära anhöriga här. Rätten till skydd förutsätter att det går att klarlägga om de sökande uppfyller kraven för uppehållstillstånd. Blir det en spridd uppfattning att man kan få tillstånd på felaktiga grunder riskerar detta att urholka legitimiteten i rätten till skydd. Det är därför ett stort problem när många sökande inte medverkar till att identiteten kan fastställas eller lämnar felaktiga uppgifter när de väl är i Sverige.

Det var mot den bakgrunden som reglerna om återkallelse på grund av oriktiga uppgifter om identiteten (2 kap. 9 § utlänningslagen) skärptes av riksdagen i slutet av 80-talet. Återkallelse blev då obligatorisk om inte särskilda skäl talar emot. Avsikten var att detta skulle verka avhållande på dem som var beredda att lämna oriktiga uppgifter.

Tillstånd skall enligt nu gällande ordning inte återkallas om det kan antas att den oriktiga uppgiften inte har inverkat på beslutet eller om andra särskilda skäl talar emot det. Tvärtemot vad Marianne Andersson tycks anta leder oriktiga uppgifter således inte till återkallelse för den som vid ansökan hade behov av skydd i Sverige eller av annat skäl då borde fått invandra. Vidare har lagstiftaren alltså förutsett att det kan finnas starka humanitära skäl som leder till att utlänningsbör få stanna i Sverige.

Vistelsetidens längd utgör i sig inte grund i lagen för att underlåta att återkalla tillstånd, men med tiden följer givetvis efter hand omständigheter som kan bygga upp sådana starka humanitära skäl som lagstiftaren talat om. Att barn gått i svensk skola eller deltagit i skolförberedande verksamhet under en för deras utveckling väsentlig period vägs in i bedömningen. Regeringen tog i oktober 1996 beslut med denna innebörd, som ändrar praxis för återkallelse efter mycket lång tid. Sådan kommer knappast ett ske när barn berörs.

Det är alltså inte så som Marianne Andersson befarar, dvs. att människor utvisas "obönhörligen om de vid ankomsten uppgivit felaktig identitet". Låt mig säga att jag inte heller ser det så, att möjligheterna till förändring av praxis nu är uttömda med lagens nuvarande utformning. Starka humanitära skäl skall beaktas.

Det är för mig angeläget att finna vägar att förebygga att uppehållstillstånd ges på felaktiga grunder och därigenom också undvika den tragik som ett återkallande kan innebära för den som under en längre tid varit bosatt i Sverige. Den migrationspolitiska proposition som riksdagen nyligen tog ställning till innehöll förslag ägnade att minska risken för ogrundade uppehållstillstånd.

Innan man tar ställning till förslaget om en preskriptionsregel bör man noga studera fördelar och nackdelar. En ren tidsregel är ett trubbigt instrument. Ett bättre alternativ kan kanske vara att i lagen tydligare klarlägga vilka särskilda skäl som kan beaktas. Jag avser därför att inom kort föreslå regeringen att med förtur låta utreda frågan inom ramen för den parlamentariska utredning om rättsprocessen i utlänningsärenden som skall tillsättas. Detta överensstämmer också med socialförsäkringsutskottets nyligen framförda uppfattning (bet. 1996/97:SfU5).

Prot. 1996/97:56
29 januari

*svar på
interpellationer*

Den andra frågan avser människor som på oriktiga uppgifter fått invandra till Sverige, men som sedan förhållandena klarlagts fått slutligt besked om att de inte får stanna här. De har ändå stannat kvar i landet och hållit sig undan myndigheterna. Som regeringen framhåller i den migrationspolitiska propositionen bör ansträngningarna främst inriktas på att förebygga sådana olyckliga situationer. En lösning som innebär att personer som inte lämnar landet efter ett negativt beslut till slut alltid får stanna skulle i praktiken göra invandringen fri och urholka trovärdigheten i politiken. Inget land har fri invandring i dagens komplicerade värld. "Amnestibeslut" förespråkas inte sällan som en förment engångslösning. Erfarenheterna från Sverige och andra länder visar att de kan få en motsatt effekt genom att skapa förväntningar om fler amnestibeslut i framtiden.

Jag får ta den tredje frågan i min replik.

Anf. 15 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag ställde interpellationen i november månad, men av olika skäl har den inte kunnat besvaras förrän nu. Sedan dess har vi haft den stora debatten om flyktingpolitiken. Jag skall inte gå in på allt det här, utan uppehålla mig vid dessa frågor. Jag vill först säga att det är bra att vi i Sverige hyllar principen om att ge permanenta uppehållstillstånd. Erfarenheter från länder där man inte har det är ganska avskräckande. Integreringsprocessen i det svenska samhället bör börja omgående, oavsett om flyktingen sedan skulle återvända till sitt hemland.

Så kommer jag till frågan om preskriptionstid. Låt mig först stryka under att jag självfallet inte tycker att det skall gå lätt att lura sig in i Sverige genom falsk identitet. Jag förstår också dilemmat om sådana rykten skulle spridas utomlands. Emellertid uppfattas situationen nu som mycket rigid. Alla minns vi den stora debatten i höstas där Mohammad Shakeris självmord utgjorde kulmen.

Jag kan ta ett fall som jag själv kommit i nära kontakt med som ett exempel. Det var en man från Sudan som kom hit som asylsökande för mer än sex år sedan. Han fick uppehållstillstånd. För drygt tre år sedan kom familjen, som under tiden bott i ett annat afrikanskt land. Det var fru och fem barn som kom hit. Sedan dess har familjen fått ytterligare ett barn.

I oktober 1996 kom beslutet att man inte trodde att mannens identitet var rätt, och därmed skulle hela familjen utvisas till Ghana. Under denna tid har barnen gått i skola och acklimatiserat sig i Sverige. Utan att jag här går in på om den bedömningen är rätt eller fel vill jag säga att jag tycker att det är oacceptabelt att prövningen har tagit så här lång tid för denna familj. Det rör sig om sex barn just nu. Jag känner också till att regeringen ungefär samtidigt fattade beslut om att återkallelse efter mycket lång tid inte skall ske när barn berörs. Enligt samtal som jag har haft med Utlänningsnämnden faller det här ärendet ändå inte under detta beslut. Det var intressant att lyssna till svaret från statsrådet. Han sade att sådana här beslut egentligen inte skall kunna fattas om barn berörs. Jag tar fasta på det och hoppas verkligen att det är vad statsrådet menar. Det här beslutet är fattat, men det är ännu inte verkställt. Jag undrar därför vad man kan göra med det.

Jag tog alltså upp det här som ett exempel på hur en mycket långsam hantering från myndigheternas sida kan leda till att en barnfamilj hamnar i en mycket svår situation. Jag välkomnar naturligtvis också att statsrådet i svaret säger att möjligheterna till förändringar av praxis inte är uttömda. Jag hoppas att det betyder att man verkligen tittar på den här frågan innan den här utredningen är klar med sitt arbete. Jag välkomnar den utredningen; det är mycket bra att vi tittar över rättsprocessen i utlänningsärenden. Det är oerhört viktigt att vi har klara och tydliga regler.

Det framhålls ofta i debatten att preskriptionstiden för brukande av falsk urkund är två år för svenskar. Men för asylsökande finns det ingen preskriptionstid.

Jag medger att frågan om amnesti är mycket komplicerad. Men det är ju på grund av de problem som jag nyss tog upp som kravet på amnesti har kommit upp. Jag vill inte heller att vi skall sända felaktiga signaler till omvärlden. Däremot är nuvarande regler oklara, som statsrådet har medgett i svaret. De har ändrats. Tolkningen kan ändras med nuvarande lagstiftning, och frågan skall utredas med förtur. Detta sammantaget gör att det finns anledning att fatta beslut om amnesti, särskilt med tanke på att alla dessa ärenden finns och att en utredning tar tid.

Jag får återkomma med andra frågor i nästa replik.

Anf. 16 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Den här interpellationsdebatten är konsekvensen av en helt felaktig asylpolitik. Sveriges asylpolitik är unik jämfört med alla andra industriländers. Man kan även jämföra med våra närmaste grannar – Danmark, Norge och Finland. Vår asylpolitik skiljer sig betydligt från dessa länders. Per capita har vi beviljat mångdubbelt fler asyl än alla andra industriländer. Vi har unika hemmagjorda svenska regler som inte finns någon annanstans. Det är dyrt, men Sverige har tydligen råd i tider då vi skär ned på många andra områden.

Men, herr talman, det kanske viktigaste är att vår asylpolitik innebär att vi har dränerat många u-länder på kompetenta människor som kunde ha gjort stora insatser om de hade stannat kvar i sina länder.

Tyvärr döljs ofta kritiken mot flyktingpolitiken. Försvararna finns i mediernas alla möjliga och omöjliga debattprogram. Men folkviljan blir sällan debatterad, även här i Sveriges riksdag. Politiker och partier har större respekt för medierna och svenska kyrkan än för sina väljare. Herr talman! Det är ett dåligt betyg i en demokrati.

Jag delar uppfattningen att det är av största vikt att man visar korrekta handlingar då man söker asyl. Jag blir förvånad över att papper som måste ha visats vid ett flertal tillfällen under resan till Sverige försvinner strax innan de skall visas upp här. De är puts väck. Jag kan förstå att man i ett fåtal fall måste visa falska ID-handlingar eller passhandlingar för att komma ut ur ett land, men det handlar om ett fåtal fall. Majoriteten av dem som har kommit till Sverige och som har visat felaktiga ID-handlingar har under resan hit visat korrekta handlingar. Om vi i större omfattning skulle acceptera felaktiga ID-handlingar blir en redan dåligt förankrad asyl- och flyktingpolitik ännu sämre.

Herr talman! Det är också ett elände i en demokrati att staten betalar advokater som medvetet talar om för asylsökande att de skall ljuga vid asylansökan. I ett av de fall som Marianne Andersson tog upp blev en

asylsökande uppmanad att icke tala om att han hade fått asyl i ett annat europeiskt land. Det är ingen lätt sak att gå ut och prata om detta inför väljarna, medborgarna. Men man vill tydligen i första hand förankra asylpolitiken hos medierna och i andra hand hos det svenska folket.

Anf. 17 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag deltog i den stora flyktingdebatten, och jag tänker inte upprepa den.

När endast ca 5 800 – eller kanske var det 5 600 – sökte asyl förra året är det viktigt att titta inåt och se hur det ser ut med ärenden som inte är avgjorda. Det gäller flyktingar som är gömda och återföreningen med anhöriga. Det handlar alltså om svenska kvinnor, oftast, som är gifta eller sambo med utländska män. Tycke har uppstått under väntetiden. Dessa män har möjlighet att söka tillstånd för anknytning och borde naturligtvis få det om det är ett seriöst förhållande. Ofta är också barn inblandade.

En av mina frågor gäller hur man skall göra med anknytningen. Det skedde en lagändring på ett utskotts initiativ för snart två år sedan, men det har inte hänt så mycket. Man har gjort en översyn av detta, men det har alltså inte blivit någon särskild förbättring för dessa, oftast, män som söker tillstånd för anknytning i Sverige. De har redan ett etablerat förhållande och har bildat familj. Det är en av mina frågor, och den finns också nämnd i interpellationssvaret.

Sedan vill jag ta upp preskriptionstiden. Jag yrkade på två år för brukande av falsk urkund, såvida man inte döljer en grov brottslighet. Det finns alltså gränsfall. Man skall inte få uppehållstillstånd här genom att komma med falska uppgifter och dölja en grov brottslighet. Som Mari-anne Andersson nämnde är preskriptionstiden i Sverige två år för brukande av falsk urkund, och man bör vara lika inför lagen.

Det är inte helt ovanligt att det handlar om mycket unga människor, 16-åringar och ibland ännu yngre. De har inte varit myndiga. Trots det har de inte fått det uppehållstillstånd som man tycker krävs. Ibland har det varit tveksamma fall. En tonåring kanske har vuxit upp i Libanon medan föräldrarna kommer från Syrien. Han tycker då att han kommer från Libanon. Det har inte funnits någon vidare tolerans eller flexibilitet när det gäller dessa fall. Jag önskar att det blev en tolerans.

Vad gäller gömda människor undrar jag om man lever gömd om man inte är verkligt rädd för att återvända till sitt land. Jag har fått brev från ett antal människor som är gömda. De säger att det är det näst värsta som man kan utsätta sig för. Det värsta är att skickas hem till sitt land där straff eller förföljelse väntar. Det näst värsta är att vara gömd. Man lever ju inget liv. Man lever ett skuggliv.

När det gäller falsk urkund straffas barnen för det som föräldrarna har gjort. Det står i barnkonventionen att de inte skall göra det. Inget svenskt barn straffas när en förälder har brukat falsk urkund. Indirekt kan de naturligtvis göra det men inte direkt.

Tidsregeln är ett trubbigt instrument. Men man kan naturligtvis ta hänsyn till övriga omständigheter. Det behöver inte vara så hårfint att man åker ut en dag men skulle få stanna en dag senare.

Man har ju tidsgränser vid alla preskriptioner. Det är alltså ingenting nytt som man för in här. Jag skulle anse att det var en bra lösning.

Sedan vill jag tacka för det sista svaret, som Pierre Schori ännu inte har läst upp. Det tycker jag låter lovande.

Prot. 1996/97:56
29 januari

Anf. 18 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag upprepar gärna vad jag sade när det gäller barn. Att barn gått i skola eller deltagit i skolförberedande verksamhet under en för deras utveckling väsentlig period vägs in i bedömningen. Regeringen fattade i oktober 1996 beslut med denna innebörd som ändrar praxis så att återkallelse efter mycket lång tid knappast kommer att ske när barn berörs. Jag säger detta för tydlighetens skull, för att det skall höras överallt.

När det gäller gömda personer är det naturligtvis något grundläggande som är fel. Man skall kunna lita på lagen i Sverige. Det är inte minst riksdagsledamöternas och regeringens uppgift att se till detta. Man skall inte behöva gömma sig undan lagen i Sverige.

Marianne Anderssons tredje fråga gällde förtydligande av lagstiftningen om anknytningsärenden. Utlänningsnämnden har på mitt uppdrag utrett vilka effekter lagändringen den 1 juli 1995 har fått. Nämnden lämnade sin rapport till regeringen den 31 oktober 1996. Man drar slutsatsen att syftet med lagändringen i huvudsak nåtts men framhåller att den i vissa fall fått effekter som inte ligger i linje med syftet. Man lämnar förslag på förtydliganden som justeringar av lagtexten. Jag avser därför att föreslå regeringen att uppdra åt utredningen om rättsprocess i utlänningsärenden att med förtur utreda också denna fråga.

Här har jag litet goda nyheter. I morgon kommer jag att föreslå regeringen att tillsätta den här parlamentariska kommittén för att överväga en ny instans- och processordning vid tillämpning av utlännings- och medborgarlagstiftningen samt göra en viss översyn av utlänningslagen. Den kommittén skall alltså med förtur utreda om det finns behov av att ändra reglerna om återkallelse av uppehållstillstånd. Kommittén skall också med förtur utreda den fråga Marianne Andersson tar upp om reglerna för i vilka fall uppehållstillstånd kan beviljas en utlänning som rest in i landet.

Redan om några månader – det innebär förtur – kommer utredningens redovisning att finnas tillgänglig. Då kommer vi att ha ett bättre underlag för att kunna ta ställning till de synnerligen besvärliga avvägningar som måste göras.

Till slut skulle jag vilja säga att det egentligen är märkligt hur två människor med samma eller liknande bakgrund kan komma till så olika slutsatser i sådana här viktiga, livsavgörande frågor. Jag tänker på den näst senaste talaren här och mig själv, som båda är från Skåne. Jag har ett barndomsminne från när jag var liten av hur min mamma och pappa bådade ned flyktingar som kom från koncentrationsläger med de vita bussarna. De var benangel. Efter några månader fick de kött på benen. De blev människor. Deras tacksamhet och den värme man kände av att kunna bistå människor i nöd har präglat hela mitt liv.

Att då höra ett stenhjärta uttala sig – känslokallt – inger mig viss rädsla. Det är klart att vi skall ha tydliga regler när det gäller de här frågorna, och det har vi också. Men vi skall också ha stor medkänsla och inlevelseförmåga med människor som söker skydd.

*svar på
interpellationer*

Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag skall ta den sista frågan först, den om anknytningsärenden och ansökan utifrån. Jag välkomnar beskedet att den kommande utredningen också skall se över den här frågan. Jag har litet grand tagit del av Utlänningsnämndens utredning och kan konstatera att det finns oklarheter och att lagstiftningen måste förtydligas. En del har fått lättnader, en del har fått det svårare osv. Den här osäkerheten är naturligtvis inte någon särskilt bra situation.

För den enskilde måste det framstå som obegripligt – och det gör det verkligen för mig också – när det i ett beslut som jag har läst först sägs att undantag kan beviljas om det är klart att uppehållstillstånd skulle beviljas om man hade sökt utifrån. Sedan konstateras att i detta ärende skulle sådant beviljas. Därefter blir slutsatsen att en utvisning för ny ansökan inte medför tillräckligt stora olägenheter för den nyblivna pappa det rör sig om, och därför skall utvisningen verkställas. Alla dessa saker står alltså i samma papper – jag har själv läst det. För mig är detta fullständigt obegripligt, och naturligtvis var det också det för den som fick detta besked. Det finns liksom inte någon logik i det hela, men så här läste jag det i alla fall.

Det är väldigt viktigt att vi ser till att det här fungerar på ett bra sätt. När man ser att den här människan verkligen skulle ha fått uppehållstillstånd måste man ju kunna hantera detta i Sverige, speciellt när det rör sig om någon som saknar pass och om ett land där det är mycket svårt att skaffa sig ett sådant. I det här fallet gällde det Ryssland, där det tar lång tid innan man kan få ett nytt pass. Det blir väldigt konstigt, tycker jag.

Alla de frågor vi diskuterar här i dag är svåra, precis som statsrådet säger. Det inser vi allihop. Men då tycker jag att det vore väldigt bra om regeringen själv kunde kalla till sig ärenden när det uppstår en stor debatt i samhället. Det kunde man för några år sedan, men detta togs sedan bort. Den förre flyktingministern, som nu också sitter här, stod här i kammaren för ett par år sedan och sade att det här förhållandet skall regeringen ändra på. Men det har inte blivit någon förändring. Jag tror att det vore väldigt bra om regeringen kunde föra flyktingpolitiken och ta initiativ när det uppstår sådana här mycket svåra frågor som diskuteras mycket.

Sedan vill jag återkomma till statsrådet angående det här med barnkonventionen och barnens situation med hänvisning till det fall jag beskrev. Jag vet att vi inte kan diskutera enskilda fall här, men ändå. Här har vi barn som har gått i skola i tre år. Utlänningsnämnden säger att de inte har varit här tillräckligt länge. Det här med ”mycket lång tid”, hur räknar man det? Vad är egentligen ”mycket lång tid”? Skall tiden vara längre om det är fem barn än om det är ett barn? Det är faktiskt sex barn som berörs av det här beslutet. Fem av dem har bott i Sverige i över tre år, och ett är fött här sedan familjen kommit hit. Den frågan skulle jag också vilja ha svar på.

Anf. 20 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Statsrådets angrepp struntar jag så klart totalt i. Jag föredrar att lyssna på medborgarna och på politiker i samtliga andra länder i Europa, som har en åsikt och uppfattning som skiljer sig från den som svenska politiker dessvärre har. Ända sedan 1985 har alla undersökningar bland medborgarna klart visat att en majoritet har varit kritisk mot den

förda asylpolitiken. Men det struntar vi i här i riksdagen. Jag föredrar faktiskt att stå på mina uppdragsgivares sida – och de finns i alla politiska partier – framför att köra korridorsnack i hissarna. Jag tycker att det är fegt och ynkligt av politiker, som ändå skall representera folkviljan.

Jag vill betona att kritiken mot flyktingpolitiken aldrig skall riktas mot enskilda asylsökande. All kritik skall riktas mot Sveriges riksdag. Vi politiker, till skillnad från politiker i alla andra industriländer, har varit alltför fega. Vi har företrätt en åsikt som inte har varit förankrad hos den stora folkmajoriteten.

Till sist, fru talman, förstår jag att Ragnhild Pohanka ömmar för dem som gömmer sig. Men jag kan också tänka mig situationen att en utlänning blir lockad av felaktiga signaler från Sverige, säljer allting och kommer hit – och klarar inte asylkontrollen. Det är klart att han eller hon blir oerhört besviken av ett negativt besked. Det kan man bli oavsett om man är politisk flykting eller s.k. ekonomisk flykting.

Anf. 21 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Också jag tycker naturligtvis att vi skall följa folkviljan, men jag är inte så säker på hur den ser ut. Dessutom skall bl.a. de förtroendevalda gå före. Vi har ett stort ansvar för att vara humana och rätttrådiga.

Jag vill göra ett litet tillägg till det som Pierre Schori sade. Barn berörs ju även när de själva har ljugit. En synpunkt på detta är att en del av dem som har blivit avvisade eller föreslagits bli avvisade var barn när de gjorde sig skyldiga till en lögn.

Inte heller jag litar alltid på lagen. Lagar är till för människorna, inte tvärtom. Är lagen felaktig skall den ändras. Anledningen till att de som gömmer sig inte litar på lagen är många gånger att de inte har blivit trodda. Inte heller har deras företrädare blivit trodda – läkare och advokater som satt sin yrkesheder på spel.

Vad gäller den nya utredningen vill jag säga att det i och för sig, precis som i Barnkommittén, är bråttom. Det var så bråttom att vi i utredningen, som jag just nu skulle sitta i, inte riktigt hann med detta. Om det blir för bråttom, kan det kanske hända att man inte kommer fram till så bra beslut. Jag säger inte att vi inte gjorde det, men det är viktigt att man får den tid som krävs för att gå igenom alla synpunkter och göra en ordentlig utredning.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1996/97:85 om socialbidrag för invandrare

Anf. 22 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! Ragnhild Pohanka har frågat mig om jag avser att ta några initiativ till att se över frågan om socialbidragsberoendet hos invandrare och de problem detta medför för kommunerna. Vad Ragnhild Pohanka särskilt efterlyser är initiativ för att staten skall ta ett större ansvar när det gäller invandrares socialbidrag samt att någon form av fort-

Prot. 1996/97:56
29 januari

*svar på
interpellationer*

löpande pension till äldre invandrare införs, så att de inte under resten av sitt liv skall behöva leva på socialbidrag.

Låt mig börja med att säga att jag delar Ragnhild Pohankas uppfattning att det stora socialbidragsberoendet hos många invandrare är ett allvarligt problem. Den bakomliggande huvudorsaken är arbetsmarknadssituationen. Invandrare och bland dem särskilt de flyktingar som kommit under senare år har drabbats långt mer än andra av arbetslöshet. Viktigast för att minska invandrades socialbidragsberoende är därför bekämpandet av arbetslösheten. Det är också detta som kommer att ha högsta prioritet i regeringens arbete under de närmaste åren.

Svårigheterna för flyktingar och invandrare att komma in på arbetsmarknaden har inneburit att kommuner som tagit emot många flyktingar har drabbats särskilt hårt av ökade socialbidragskostnader. Under de första åren skall kommunernas socialbidragskostnader täckas av den statliga schablonersättning som lämnas för flyktingmottagandet. I takt med att arbetsmarknadssituationen har försämrats har dock kostnadstäckningen blivit lägre än avsett för vissa kommuner, och många flyktingar är fortfarande helt eller delvis beroende av socialbidrag efter den tid som den statliga ersättningen är avsedd att täcka. Detta slår hårdast ekonomiskt på kommuner som haft en stor s.k. sekundärinflyttning från andra kommuner.

Mot den här bakgrunden har regeringen beslutat avsätta 400 miljoner kronor för kommuner som har en särskilt stor andel flyktingar och hög arbetslöshet. Regeringen har bedömt att det härigenom är möjligt att göra en verkningsfull insats för de mest behövande kommunerna. 200 miljoner kronor har genom beslut den 24 oktober 1996 fördelats till 17 kommuner enligt vissa kriterier. De ytterligare 200 miljoner kronorna kommer att fördelas senare i år.

Vid överläggningar med Kommunförbundet inför de åtgärder som regeringen vidtog bestämdes det att en särskild arbetsgrupp skulle tillsättas för att analysera kommunernas kostnader för flyktingar. En tanke är att resultatet av analysgruppens arbete skall kunna användas som underlag vid fördelningen av de ytterligare 200 miljoner kronorna. En viktig del i detta analysarbete är att följa utgifterna för socialbidrag i de kommuner som har en stor andel flyktingar.

Statens ansvar för flyktingars och invandrades socialbidrag i ett mer långsiktigt perspektiv har behandlats i Invandrapolitiska kommitténs betänkande, som avlämnades våren 1996 och remissbehandlades under sommaren och hösten. Kommittén föreslog bl.a. att nyanlända flyktingar och vissa andra invandrare som deltar aktivt i introduktionsverksamhet skall få en statlig introduktionsersättning i stället för socialbidrag. Därmed skulle staten ta ett ökat ansvar för nyanlända invandrades försörjning. Kommunernas mer långsiktiga kostnader för invandrades försörjning borde enligt kommittén behandlas vid de återkommande överläggningarna mellan staten och kommunkollektivet om hur kostnader fördelas mellan den statliga och den kommunala sektorn.

Invandrapolitiska kommitténs förslag bereds nu inom Regeringskansliet med inriktning på en proposition i september detta år.

Jag delar Ragnhild Pohankas uppfattning att det är ett problem att många äldre invandre som har fått uppehållstillstånd vid relativt hög ålder är beroende av socialbidrag för sin försörjning under resten av livet.

Problemet har också tidigare uppmärksammat på olika håll, bl.a. i riksdagen. Att införa någon form av grundskydd för denna grupp är dock komplicerat och kräver närmare överväganden. Frågan hanteras mot denna bakgrund för närvarande inom Socialdepartementet i anslutning till arbetet med en proposition om socialtjänsten. Vad som blir resultatet av detta är det ännu för tidigt att uttala sig om.

Prot. 1996/97:56
29 januari

*svar på
interpellationer*

Anf. 23 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Jag fick många besked som jag är väldigt glad över. Det gäller här ett stort problem. Det besvärligaste är kanske att regeringens besparingar i detta fall drabbar kommunerna, vilka måhända får ta en orättvist stor del av besparingarna. Därigenom löses inte några problem i den ekonomiska saneringen, vilket är viktigt att notera.

Jag kan inte avgöra om pensionärerna bör få mera pengar än vad de får genom socialtjänsten. Däremot bör de här äldre invandrarna överföras till ett statligt ansvar. Om pensionsreformen går igenom blir det ännu svårare för invandrare att få pension, eftersom det för en sådan krävs 40 inarbetade år. Det är många saker som spelar in.

Detta är kanske bara början till en debatt i riksdagen om dessa frågor, som är viktiga att ta upp. Jag anser att staten bör ta ett större ansvar för kommuninvånarna. Detta gäller också för andra socialbidragstagare än invandrare. Kommunerna drabbas mycket olika. Jag talade i går med företrädare för Landskrona, där 50 % av socialbidragen går till invandrare. Jag vet inte om den kommunen har fått särskilda pengar, men den tillhör dem som har en oerhört stor sekundärinvandring. Man har trivts väldigt bra där, och budskapet därom har spritt sig, så att många har flyttat dit.

Det här är ett stort problem, och frågan är inte *om* utan *när* en grov invandrarfientlighet briserar. Det är en väldigt viktig uppgift att ta itu med detta. Rasismen är ett av de största inre hoten i Sverige. Invandrarfientligheten har sina orsaker, och man kan ibland förstå dem. Rasism kan man aldrig förstå, men man kan förstå att människor på marginalen tycker att det här är svårt.

Vad man kanske inte inser är att detta bara är den första grupp som utdefinieras. Flera grupper kan komma att bli föremål för utdefiniering: utslagna, arbetslösa, handikappade osv. Det är därför väldigt viktigt att vi gör något åt det här.

Jag vet inte om den här gruppens förhållanden är mer komplicerade än andras. Det gäller ju här inte arbetssökande, och det får därför bli fråga om en mer långsiktig lösning. Jag är oerhört intresserad av detta spörsmål. Också de som inte är i pensionsåldern behöver hjälpas på något sätt.

Jag vill ställa frågan om det finns ytterligare planer än de som här har angivits. Jag ser det som en bra och intressant början. Jag hoppas att man arbetar vidare med dessa frågor och att planerna genomförs.

Anf. 24 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! Jag tror att Ragnhild Pohanka och jag är besjälade av samma iver att lösa problem för människorna i vårt samhälle. Det är det som det här handlar om.

Det är inte människan som är problemet, utan vi har problem i samhället med att inte kunna försörja människor, och att inte människan själv får försörja sig på det sätt den önskar. Det är vårt stora och allt överskuggande problem. Hade vi en sysselsättningssituation som såg helt annorlunda ut än den vi har i dag vore det säkert litet lättare, även om det inte vore enkelt, att lösa också den typen av frågor. De är i allt väsentligt i första hand ett resultat av en ökad arbetslöshet.

Vad som är på gång inom detta område är det jag beskrivit när det gäller pengarna, och även när det gäller det långsiktiga håller vi på att jobba med de frågorna. Vi får se var vi landar. I övrigt är det ganska mycket på gång med anledning av Invandrapolitiska kommitténs förslag. En del har vi redan kommit fram med, som att tillsätta en utredning i syfte att se över lagen om etnisk diskriminering i arbetslivet. Det är en viktig fråga.

Vi vet att det i dag tecknas ungefär 700 000 anställningskontrakt per år i Sverige, trots den höga arbetslösheten. Det innebär att människor får längre eller kortare anställningar, en del tillfälliga och andra mer långvariga. Där kan man fundera över: På vilket sätt skall vi göra situationen mer rättvis? Hur skall vi skapa förutsättningar för att man som individ – även om man råkar vara invandrad till Sverige – blir sedd och bedömd för den man är och inte varifrån man kommer? Det är sådana saker som gör att det är väldigt viktigt att vi för det första gör denna översyn.

För det andra skall vi se över medborgarskapsfrågorna. Den lagstiftningen har vi inte korrigerat i någon större utsträckning under de senaste 20–25 åren. Det är dags att fråga sig: Kan vi göra någonting mer för att höja statusen på medborgarskapet? Kan vi underlätta för människor som vill bli svenska medborgare att kunna bli det? Det gäller exempelvis barn som är födda i Sverige av utländska medborgare. Kan deras situation förändras på något sätt vad gäller medborgarskapsfrågan? Det är sådana saker som jag tycker är viktigt att peka på.

För det tredje försöker vi rusta oss med verktyg. Vi måste ha någon struktur, någon organisation eller myndighet som kan hantera introduktionsfrågorna den första tiden i Sverige, helt i enlighet med Invandrapolitiska kommitténs förslag. Det är också sådant arbete som pågår. Det gäller också det sista som Ragnhild Pohanka tog upp, nämligen: På vilket sätt kan vi bättre bekämpa rasismen och invandrarfientligheten och öka förståelsen? Till den änden skulle denna myndighet kunna jobba också med de frågorna och bli en motor i det perspektivet.

Under detta år har vi EU 97, den gemensamma satsningen och kampen mot rasism som har startats inom EU. Sverige har dragit i gång arbetet med Mona Sahlin som ordförande och Joe Frans som vice ordförande. Vi hoppas att det ur denna aktivitet kommer en del långsiktigt verkande positiva aktiviteter i vårt land som gör att vi kan bidra och lägga en pusselbit till att göra Sverige litet mjukare, trots att vi har en ganska knepig situation på vår arbetsmarknad.

Anf. 25 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! En tanke kommer för mig när ministern talar om medborgarskap. Kan dubbla medborgarskap vara någonting att titta på? Många vill inte avsäga sig sitt medborgarskap eftersom de då kanske inte kan åka tillbaka till sina hemländer, eller kanske inte blir insläppta. Dubbla medborgarskap finns i en del andra länder. Vore det någonting?

När vi talar om arbete skall vi naturligtvis utnyttja den kompetens som invandrarna har. Vi har oerhört många högutbildade, välutbildade och yrkeskunniga människor. Utnyttja är ett fult ord. Men de vill ingenting hellre än att bli utnyttjade och få försörja sig själva. Det är oerhört viktigt.

Vi vet av undersökningar bland svenskar att det är svårt att slussas in i arbete igen efter en lång tid av arbetslöshet. Invandrarna är inte någon särskild sorts människor, utan det är likadant för dem. Därför är det litet bråttom och viktigt att göra någonting. Jag ser med viss förtröstan fram emot nya initiativ.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1996/97:72 till finansutskottet

1996/97:73 till socialförsäkringsutskottet

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1996/97:89 Ändring i lagen om civilt försvar m.m.

7 § Kammaren åtskildes kl. 10.27.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 3 § anf. 18 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Prot. 1996/97:56

29 januari

svar på

interpellationer

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1996/97:53 om Afghanistan	1
Anf. 1 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	1
Anf. 2 EVA ZETTERBERG (v)	4
Anf. 3 CARINA HÄGG (s).....	5
Anf. 4 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	6
Anf. 5 INGER KOCH (m).....	6
Anf. 6 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	7
Anf. 7 EVA ZETTERBERG (v)	8
Anf. 8 CARINA HÄGG (s).....	9
Anf. 9 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	9
Anf. 10 INGER KOCH (m).....	10
Anf. 11 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	10
Anf. 12 EVA ZETTERBERG (v)	11
Anf. 13 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	12
3 § Svar på interpellation 1996/97:70 om flyktingpolitiken	12
Anf. 14 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	12
Anf. 15 MARIANNE ANDERSSON (c)	14
Anf. 16 STEN ANDERSSON (m)	15
Anf. 17 RAGNHILD POHANKA (mp)	16
Anf. 18 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	17
Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c)	18
Anf. 20 STEN ANDERSSON (m)	18
Anf. 21 RAGNHILD POHANKA (mp)	19
4 § Svar på interpellation 1996/97:85 om socialbidrag för invandrare	19
Anf. 22 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	19
Anf. 23 RAGNHILD POHANKA (mp)	21
Anf. 24 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	22
Anf. 25 RAGNHILD POHANKA (mp)	23
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	23
6 § Bordläggning.....	23
7 § Kammarkens åtskildes kl. 10.27.	23

